Gemeente Kerkrade

Nota van toelichting

Nummer.: 21Tl100	**Kerkrade,** 8 december **2021**

Behorend bij ontwerpbesluit nummer: 21Rb109

Onderwerp

Transitievisie Warmte (TVW): vaststelling TVW 1.0 gemeente Kerkrade

Beslispunten

1. De Transitievisie Warmte 1.0 Gemeente Kerkrade vaststellen als nadere uitwerking van het Klimaatakkoord en als bouwsteen voor een Transitievisie Warmte 2.0 Gemeente Kerkrade;

2. Instemmen met het proces om te komen tot de Transitievisie Warmte 2.0 Gemeente Kerkrade en het college de opdracht geven om deze in 2022 ter vaststelling aan de raad aan te bieden;

3. Instemmen met het voorstel om op de schaal van Parkstad Limburg een projectaanpak uit te werken om inwoners te stimuleren en te faciliteren tot het nemen van energiebesparingsmaatregelen, en deze aanpak aan de raad aan te bieden gelijktijdig aan de vaststelling van de Transitievisie Warmte 2.0 - gemeente Kerkrade.

4. Instemmen met het labelen van de toekomstig te ontvangen extra middelen van het Rijk voor de warmtetransitie (uitvoering van het Klimaatakkoord) en deze te plaatsen in de bestaande bestemmingsreserve “Klimaatbeleid’.

Inleiding

Samenvatting
Nederland heeft de internationale klimaatafspraken van Parijs uit 2015 in 2019 vertaald in een Nederlands Klimaatakkoord. Het doel van de klimaatafspraken is om de opwarming van de aarde te beperken tot onder de 2 graden Celsius. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat iedere gemeente uiterlijk eind 2021 een Transitievisie Warmte (TVW) vaststelt. De TVW is een beleidsdocument dat een eerste richting geeft aan de aanpak van het isoleren en aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving.

Met de Transitievisie Warmte 1.0 (TVW 1.0) van gemeente Kerkrade geven we richting aan de transitie naar een aardgasvrije gebouwde omgeving. Hierin stellen we de belangrijkste uitgangspunten vast en leggen we de basis voor de verdere uitwerking naar de Transitievisie Warmte versie 2.0 en de daaruit voortvloeiende wijkuitvoeringsplannen.

Aanleiding
Energietransitie en klimaatverandering zijn belangrijke en actuele maatschappelijke thema’s. Om de negatieve effecten van klimaatverandering beheersbaar te houden maar bovenal om onze kwaliteit van leven te

behouden, hebben 195 landen in 2015 het Klimaatakkoord van Parijs ondertekend. Het streven is om de temperatuurstijging wereldwijd beneden de 2°C te houden. Op 28 juni 2019 publiceerde het kabinet het Klimaatakkoord: de Nederlandse uitwerking van de internationale klimaatafspraken. In de Buitengewone Algemene Ledenvergadering van de VNG op 29 november 2019 is -onder voorwaarden- door de gemeenten ingestemd met het ondertekenen van het Klimaatakkoord.

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat we de CO2-uitstoot met elkaar sterk gaan verminderen: in 2030 met de helft ten opzichte van 1990 en in 2050 zelfs met 95%. In het Klimaatakkoord is voor de sector 'Gebouwde omgeving' afgesproken dat de warmtevoorziening van onze 7 miljoen huizen en 1 miljoen gebouwen in Nederland in 2050 volledig CO2 -vrij is. Iedere gemeente dient een realistisch tijdspad vast te leggen waarop wijken en buurten van het aardgas gaan. Elke gemeente dient hiertoe voor eind 2021 een Transitievisie Warmte vast te stellen.

Via deze nota bieden wij uw raad de TVW 1.0 Gemeente Kerkrade aan ter besluitvorming. Deze TWV 1.0 is in regionaal verband - samen met de Parkstadgemeenten en onder coördinatie van de Stadsregio Parkstad - tot stand gekomen. Eenzelfde voorstel wordt gelijktijdig ter besluitvorming aangeboden aan de overige gemeenteraden in Parkstad.

De teksten van deze Nota van Toelichting zijn gebaseerd op een zogenoemd 'eensluidend raadsvoorstel' dat is ontwikkeld door de Stadsregio Parkstad Limburg in samenspraak met de Parkstadgemeenten. Op deze wijze baseren alle Parkstadgemeenten hun besluit op gelijke informatie.

De TVW 1.0 Gemeente Kerkrade is als bijlage bij deze nota gevoegd.

Doelstelling

Het doel van deze nota is het vaststellen van de TVW 1.0 Gemeente Kerkrade. Hiermee scheppen we de kaders om de volgende stappen te zetten in de warmtetransitie in onze gemeente:

- we stellen de uitgangspunten voor de warmtetransitie in Kerkrade vast,
- we geven een eerste beeld van de potentie van mogelijke aardgasvrije warmtebronnen en -technieken en
- we geven een doorkijk naar de concrete stappen en benodigde middelen om te komen tot een Transitievisie Warmte 2.0 (de TVW 2.0).

Parallel ontwikkelen we - samen met de Parkstadregio en parkstadgemeenten - een gemeentebrede energiebesparingsaanpak.
Het uiteindelijke beoogde resultaat is een aardgasvrije gemeente in 2050.

Argumenten

- <u>Nakomen afspraken Klimaatakkoord</u>:

Met het vaststellen van de TVW 1.0 voldoet Kerkrade aan de afspraak om de TVW (uiterlijk) eind 2021 vast te stellen, conform het Klimaatakkoord.

- <u>Het bepalen van onze uitgangspunten voor de warmtetransitie:</u>

De TVW 1.0 is het startpunt voor de warmtetransitie in Kerkrade. In deze versie stellen we daarom de uitgangspunten voor de warmtetransitie vast. Met deze uitgangspunten als basis kiezen we straks in welke plangebieden we als eerste aan de slag willen gaan. Belangrijk is o.a. dat we dit samen doen met inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden, en dat de alternatieven voor aardgas haalbaar, betaalbaar en betrouwbaar zijn. Ook proberen we werkzaamheden zo veel mogelijk met elkaar te koppelen om onnodige overlast en extra kosten zoveel mogelijk te voorkomen. Het is ook belangrijk om oog te hebben voor sociale

koppelkansen. Wat speelt er in een wijk/buurt op maatschappelijk gebied? Welke problematiek is er? Een nadere toelichting op deze uitgangspunten is te vinden in hoofdstuk 2 van de TVW 1.0.

- Een eerste beeld geven van de warmtealternatieven voor aardgas en beschikbaarheid warmtebronnen:

De TVW 1.0 geeft gebouweigenaren en gebruikers een eerste beeld van de technieken waarmee de gemeente in potentie aardgasvrij gemaakt kan worden, op het schaalniveau van een wijk/buurt op basis van de administratieve CBS-indeling van wijken/buurten. Ook is voor alle gemeenten in Parkstad een eerste inventarisatie uitgevoerd om de beschikbaarheid van warmtebronnen in kaart te brengen.

- Plangebieden:

In de TVW 1.0 zijn nog geen gebieden geselecteerd die voor 2030 aardgasvrij worden gemaakt. In deze fase van het proces is er nog veel onduidelijkheid over de beschikbaarheid en haalbaarheid van collectieve warmtebronnen in Kerkrade en de (eu)regio. Ook zijn de analyses op wijk- en buurtniveau op dit moment nog te grofmazig om plangebieden te selecteren en aan te wijzen om mee aan de slag te gaan. We vinden de huidige analyses en beschikbare informatie dan ook nog onvoldoende om goed gefundeerd gebieden te selecteren waar we mee willen starten om deze aardgasvrij te maken. In de TVW 2.0 zullen deze onderdelen nader uitgewerkt worden, waardoor wel zorgvuldige keuzes voor een planning tot 2030 gemaakt kunnen worden. De TVW 2.0 zal in de loop van 2022 aan uw raad worden aangeboden.

- Het geven van een doorkijk naar de TVW versie 2.0 en daarop volgende wijkuitvoeringsplannen:

Om voor Kerkrade tot een goed onderbouwde TVW 2.0 te komen, moeten we nog enkele belangrijke stappen zetten, nadere onderzoeken doen en politiek-bestuurlijke afstemming bereiken over het beoogde proces en de opgave. In de TVW 1.0 geven we daarom een doorkijk naar de concrete stappen en benodigde middelen om te komen tot een Transitievisie Warmte 2.0. Voor de plangebieden die als kansrijk worden gezien om als eerste mee te starten, worden de potentieel beste warmtealternatieven voor aardgas benoemd. Daarbij gaan wij ook dieper in op de (financiële) randvoorwaarden die vanuit het Rijk ingevuld moeten worden om de beoogde warmtetransitie daadwerkelijk te kunnen realiseren.

- We ontwikkelen een gemeentebreed energiebesparingsprogramma:

Energie besparen is belangrijk. Wat we niet verbruiken, hoeft ook niet (duurzaam) te worden opgewekt en te worden betaald. Er kunnen op vrijwillige basis al grote stappen gezet worden in de reductie van het aardgasgebruik. Denk bijvoorbeeld aan het isoleren van woningen, het besparen van energie of het overschakelen op een hybride warmtepomp om gebouwen gedeeltelijk elektrisch te verwarmen. De verwachting is dat in veel woningen en gebouwen verschillende maatregelen nodig zijn om te voldoen aan het isolatie- en installatieniveau dat bij een specifieke alternatief voor aardgas (een 'warmtestrategie') hoort. Vooruitlopend op de keuze voor definitieve plangebieden in Kerkrade wordt daarom voorgesteld om een isolatie- en verduurzamingsprogramma in het leven te roepen voor de periode tot 2030, met de mogelijkheid tot verlenging (tot 2050). Deze aanpak wordt uitgewerkt in samenwerking met de Stadsregio Parkstad en de Parkstadgemeenten en zal gelijktijdig met de TVW 2.0 in de loop van 2022 aan uw gemeenteraad worden aangeboden.

Bevoegdheden en juridische verankering

Conform het Klimaatakkoord, wordt de TVW geaccordeerd door de colleges van B&W. De bevoegdheid tot het formeel vaststellen van de TVW – met hierin de kaders om de volgende stappen te zetten in de warmtetransitie - ligt bij de gemeenteraden. Na vaststelling door de gemeenteraad is de TVW 1.0 bestuurlijk bindend en heeft de status van een beleidsstuk. Bestuurlijk bindend betekent dat het bindend is voor de gemeente zelf. Een ander kan er geen juridische rechten/plichten aan ontlenen.

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de TVW juridische status krijgt in de verankering in het instrumentarium van de Omgevingswet. De nieuwe Omgevingswet gaat naar verwachting in op 1 juli 2022.

Dan worden bijvoorbeeld de visie en plannen zoals wij die nu kennen in de wereld van de ruimtelijke ordening, vervangen: zo wordt de huidige Structuurvisie vervangen door een 'Omgevingsvisie' en het huidige 'Bestemmingsplan' door het 'Omgevingsplan'.

(Beleids)Kaders

- PALET: Onder regie en coördinatie van de Bestuurscommissie Ruimte incl. Duurzaamheid van de Stadsregio Parkstad Limburg is in de periode 2013-2015 kaderstellend energietransitiebeleid opgesteld, genaamd 'Parkstad Limburg EnergieTransitie' (PALET). Dit beleid - bestaande uit een regionaal ambitiedocument PALET 1.0 en acht gemeentelijke potentiestudies PALET 2.0 - is medio 2015 unaniem vastgesteld door de gemeenteraden van Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Nuth, Onderbanken, Simpelveld en Voerendaal. In 2015-2016 is de lange termijn doelstelling vertaald in een regionaal uitvoeringsprogramma PALET 3.0 voor de korte termijn i.c. de periode 2016-2020.
- Klimaatakkoord: In de Buitengewone Algemene Ledenvergadering van de VNG op 29 november 2019 is - onder voorwaarden- door de gemeenten ingestemd met het ondertekenen van het Klimaatakkoord. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat alle Nederlandse gemeenten uiterlijk in 2021 een Transitievisie Warmte opstellen.
- Regionale Energie Strategie (RES): Naast de TVW wordt in Zuid-Limburgs verband gewerkt aan de RES. In de RES stellen regio's ook een Regionale Structuur Warmte (RSW) op. In de RSW wordt in kaart gebracht wat de warmtevraag en het -aanbod is, worden bovengemeentelijke warmtebronnen en de benodigde (warmte)infrastructuur in kaart gebracht. De TVW en RSW moeten daarom goed op elkaar worden afgestemd. De bevindingen uit de TVW worden meegenomen in de RES 2.0 die uiterlijk 1 juli 2023 aan het Rijk dient te worden aangeboden.

Kanttekeningen

De randvoorwaarden voor de warmtetransitie zijn nog niet op orde:

- Vanuit het Rijk moeten landelijk financiële voorwaarden ingevuld worden om de overstap van aardgas naar een duurzaam alternatief betaalbaar te maken. Gemeenten wachten bovendien nog op wetgeving die het mogelijk maakt om meer sturing te geven aan de warmtetransitie (o.a. Wet Collectieve Warmte).
- De warmtetransitie leidt als uitvloeisel van het Klimaatakkoord tot extra (uitvoerings)taken en -lasten voor gemeenten. Aan het vaststellen van de TVW 1.0 met bijbehorende acties zijn kosten verbonden. Ook het tempo waarin de TVW 2.0 en de daarop volgende wijkuitvoeringsprogramma's worden uitgewerkt en uitgevoerd is afhankelijk van de beschikbare middelen en capaciteit. *Totdat er tussen de VNG en het Rijk afspraken zijn gemaakt over aanvullende financiering hiervoor, kunnen slechts de aanwezige capaciteit en middelen worden ingezet.* Zie ook hieronder onder 'financiën'.

Financiën

NB: Eén van de randvoorwaarden die de gemeenten gesteld hebben aan de instemming met het Klimaatakkoord (zie ook onder 'Kanttekeningen') is het krijgen van een vergoeding voor de uitvoeringslasten. Waarbij ook is aangegeven: 'Als op termijn onvoldoende aan deze randvoorwaarde(n) wordt voldaan, kan dit ertoe leiden dat gemeenten het Klimaatakkoord niet in zijn geheel of niet in het gevraagde tempo kunnen uitvoeren. De randvoorwaarden van gemeenten blijven in volgende fases in het traject dan ook volledig van kracht'.

Het VNG-bestuur heeft de opdracht gekregen te werken aan de invulling hiervan. De VNG zegt in haar bijlage bij ledenbrief van 15 januari 2021, "Uitnodiging BALV 12 februari 2021", hierover het volgende: in 2020 heeft de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) een onderzoek verricht naar de uitvoeringslasten van het Klimaatakkoord bij decentrale overheden voor de periode 2022-2030. In het onderzoek wordt gekeken naar de hoogte van de uitvoeringslasten, de verdeling van het budget tussen gemeenten en de organisatie van de

uitvoering. De uitvoeringslasten van het Klimaatakkoord voor gemeenten zijn door Andersson Elffers Felix (AEF) in opdracht van de ROB geraamd op € 450 miljoen in 2022, € 540 miljoen in 2023 en € 599 miljoen in 2024. De hoogte van de uitvoeringslasten neemt jaarlijks toe doordat ook het aantal plannen dat gemeenten moeten uitvoeren toeneemt.

In het onderzoek heeft de ROB gekeken naar de hoogte van de uitvoeringslasten, de verdeling van het budget tussen gemeenten en de organisatie van de uitvoering. Met het rapport dat er nu ligt wordt géén uitspraak gedaan over de daadwerkelijke toekenning van middelen: dit is onderwerp van gesprek tussen koepels en het kabinet. Op 25 januari jl. is het rapport gepubliceerd onder de titel 'Van Parijs naar praktijk. Er is hiermee een eerste stap gezet, maar de middelen zijn hiermee nog niet geregeld. Prioriteit voor gemeenten is dan ook dat in overleg met het kabinet ervoor wordt gezorgd dat de middelen nu ook daadwerkelijk voor gemeenten beschikbaar komen. Tevens zal de VNG benoemen dat het nodig is dat de uitvoering wordt ondersteund door nationale programma's voor in ieder geval de sectoren elektriciteit (RES) en gebouwde omgeving. Tot slot realiseert de VNG zich dat afspraken voor het jaar 2022 snel nodig zijn en voor een deel niet kunnen wachten tot het moment dat er structurele meerjarige afspraken zijn vastgelegd. Hierover blijven zij in gesprek met het kabinet.

Er is tot op heden (begin november 2021) nog geen uitsluitsel over de toekenning van extra middelen vanuit het Rijk.

<u>Extra middelen van het Rijk ‘labelen’</u>
Naar verwachting worden de extra middelen vanuit het Rijk voor de uitvoering van het Klimaatakkoord uitgekeerd via de algemene uitkering in het gemeentefonds. De hoogte ervan en via welke circulaire (gemeentefonds) de middelen verwacht kunnen worden is zoals aangegeven nog niet bekend.

Het is van belang deze middelen te labelen zodat ze daadwerkelijk besteed kunnen worden aan de doelen waarvoor ze toegekend worden. Bij de vaststelling van de Regionale Energie Strategie (RES) 1.0 Zuid-Limburg is uw Raad akkoord gegaan met het instellen van de bestemmingsreserve ‘Klimaatbeleid’ en het labelen van de extra gelden van het Rijk voor de uitvoering van het Klimaatakkoord en meer specifiek de RES. Ditzelfde vragen we nu aan uw Raad voor de uitvoering van de Transitievisie Warmte. Net zoals de RES 1.0 is de TVW 1.0 de eerste stap in een lange termijncyclus, waarbij het gaat om structurele werkzaamheden voor de gemeente.

Communicatie/Participatie

De besluitvorming in uw raad is zorgvuldig en op maat voorbereid, onder andere in samenspraak met uw gemeenteraad. Zo heeft onder andere op 11 november maand 2020 een informerende raadsinformatiebijeenkomst plaatsgevonden, waarvoor u als raadslid bent uitgenodigd. In november 2021 heeft u tevens een regionale raadsinformatiebrief ontvangen.

De TVW is verder mede tot stand gekomen met inbreng van (regionale) stakeholders en inwoners:
- De stakeholders hebben middels digitale en/of fysieke werksessies meegedacht en input geleverd tijdens het opstellen van de TVW. De betrokken partijen in Kerkrade zijn: woningcorporaties HeemWonen, Wonen Limburg en Wonen Zuid, netbeheerder Enexis en Waterleidingmaatschappij Limburg (WML).
- Inwoners zijn begin 2021 uitgenodigd om via een online draagvlakonderzoek hun mening te geven over de warmtetransitie. In totaal hebben ruim 2000 Kerkraadse huishoudens deelgenomen aan dit onderzoek. De uitkomsten van deze enquête geven een eerste beeld over het draagvlak onder de inwoners van Kerkrade over de warmtetransitie. Deze worden meegenomen in de verdere uitwerking richting de Transitievisie Warmte 2.0 en in de daaropvolgende uitvoeringsplannen die per gebied worden gemaakt. Ook zijn de

inwoners in januari 2021 door middel van een Parkstad-brede Duurzaamheidskrant gezamenlijk geïnformeerd over zowel de RES als de Transitievisie Warmte (TVW).
Hiermee is het participatieproces voor dit traject gestart. De warmtetransitie is een doorlopend en langjarig proces. Het participatieproces is een blijvend, integraal onderdeel hierbinnen.

Daarnaast is een brede vertegenwoordiging vanuit de ambtelijke organisatie meegenomen bij de totstandkoming van de TVW.

Uitvoering

Planning
Zoals in deze nota toegelicht zal in de loop van 2022 de TVW 2.0 aan uw raad worden aangeboden. Ook in dit proces wordt u meegenomen cq. speekt uw raad een belangrijke rol. Naar verwachting wordt het gezamenlijke, regionale voorstel voor een gemeentebrede energiebesparingsaanpak tegelijkertijd aan uw raad aangeboden.

Personele consequenties
Zoals onder 'kanttekeningen ' aangegeven leidt de TVW als uitvloeisel van het Klimaatakkoord tot extra (uitvoerings)taken en -lasten voor gemeenten. Totdat er tussen de VNG en het Rijk afspraken zijn gemaakt over aanvullende financiering hiervoor, kan slechts de aanwezige capaciteit worden ingezet. Zie ook de tekst onder 'Financiën'.

Evaluatie
De TVW zal, conform de afspraken uit het Klimaatakkoord, minimaal eens in de 5 jaar worden geactualiseerd. Landelijk zal worden bepaald of dit de beste termijn is voor een collectieve actualisatiecyclus. De TVW 2.0 van Kerkrade wordt, zoals hierboven toegelicht, in de loop van 2022 ter besluitvorming aan uw raad aangeboden.

Bijlagen:
Transitievisie Warmte (TVW) 1.0 Gemeente Kerkrade.